

Aalesund Historielag

Postboks 150, 6001 Ålesund
aalesund.historielag@gmail.com
www.aalesundhistorielag.org

Ålesund kommune
v/ rådmann Astrid Eidsvik
Rådhuset, Keiser Wilhelmsgate 11
6003 ÅLESUND

Ålesund, 6. juni 2017.

Faglig uttalelse ang. kulturhistorisk verdi av villahagen Øwregata 10a i Ålesund

Vi viser til to offentlig tilgjengelige brev i Ålesund kommune, arkivsakID 17/1675, med journaldatoer 10. og 28. april 2017, hhv. dokumentID 17/29066 og 17/32662. Brevene omhandler bruken av den ubebygde eiendommen Øwregata 10a (gnr. 200 bnr. 577) i Ålesund sentrum.

Brevet med journaldato 10. april, som er et innbyggerinitiativ på vegne av naboer til Øwregata 10a, ble også sendt direkte til Historielagets styre. Brevet med journaldato 28. april er en kommentar fra nevnte eiendoms eier Buholmen Invest AS v/Per Helge Westre. Innhold i begge brev berører den delen av formålsparagrafen til Aalesund Historielag som dreier seg om å "slå ring om alle kulturminner". Da styret i Historielaget tar sitt virke på alvor, og ikke minst grunnet vår særskilte kompetanse knyttet til det kultur- og arkitekturhistoriske særpreget i Ålesund sentrum, vil vi her gi en faglig uttalelse angående den kulturhistoriske verdien av eiendommen Øwregata 10a.

Bygningen Øwregata 10 (gnr. 200 bnr. 576) ble oppført i 1906 like etter bybrannen av O. Roald med H. Kaas & K. Roald som arkitekter. Huset har seinere tilhørt bl.a. familiene Berset og Walderhaug. Bygningen ble utformet som en påkostet byvilla, noe bl.a. den originale inndelingen av rom og utforming av interiøret tydelig viser. Villaen ble f.eks. planlagt innredet med bad, noe et fåtall gjenreisningshus etter bybrannen ble utstyrt med. Huset er nå delvis ombygd, og det originale preget er bl.a. i toppetasjen noe forringet. Her finnes imidlertid muligheter for å evt. rekonstruere villaen tilbake til sin fordums prakt.

Som byvilla tilhører Øwregata 10 en spesiell kategori av gjenreisningshus etter bybrannen i Ålesund. I den store mengden av murhus oppført i sentrum tidlig på 1900-tallet finner vi ytterst få villaer. Byvillaene skiller seg arkitektonisk fra bygårder og forretningsbygg ved at de er anlagt i direkte tilknytning til en hage/park. Fasadene på en villabygning er utformet deretter. Tanken om å oppføre et hus i bysentrum med et eget privat og nøye opparbeidet grøntareale springer ut av det gamle standssamfunnet og dets hang til representative uttrykk. Vi finner villaer i alle gamle byer. Byvillaenes spesielle egenart knyttes til det faktum at hus og hage utgjør en symbiose, noe som gjør disse eiendommene ekstra verneverdige.

Øwregata 10 har en arkitektonisk utforming som forutsetter at fasaden mot øst skal ligge inntil et åpent område. Også inngangspartiet er anlagt på denne siden av huset, noe som understreker hagefasadens viktighet. I dette tilfellet er hagen skilt fra den gamle eiendommen og har fått adressen Øwregata 10a. Selve villabygningen ble tidlig på 1900-tallet oppført i et hjørne av den daværende eiendommen, som var et stort grøntareale som strakte seg ikke bare over nåværende Øwregata 10a men videre oppover høyden kjent som Helleborg. Den originale eiendommen er for lengst oppdelt, men grøntarealet eksisterer fortsatt.

Selv om eiendomsgrensene har flyttet på seg kan ikke en villahage, som altså Øwregata 10a er, betraktes som en hvilken som helst slags ubebygdt tomt. Begrepet "tomt" er i dette tilfellet helt misvisende og uttrykker i bunn og grunn en manglende forståelse for de kulturhistoriske realitetene. Grøntarealet Øwregata 10a er fortsatt uløselig knyttet til sin gamle villabygning Øwregata 10, og som byvillapark er eiendommen å regne som et kulturminne på linje med nevnte hus (jfr. bilde nedenfor).

Skulle en bygning evt. bli oppført på eiendommen Øwregata 10a ville dette i stor grad ødelegge kvalitetene til villabygningen Øwregata 10. En viktig del av intensjonen med dette huset var at hagen skulle fungere som forlengelse av fasaden. En evt. bygning i Øwregata 10a ville videre sterkt nedgradere hele gateløpet. Øwregata har frem til i dag i stor grad beholdt sitt opprinnelige preg slik den ble planlagt når husene her i området ble gjenreist i årene like etter bybrannen. Et nytt hus her i gata, samme hvordan dette skulle bli utformet, ville bli et fremmedelement og virke ødeleggende for hele området.

I det nordøstlige hjørnet av byvillahagen Øwregata 10a befinner seg en liten murbygning. Den ble oppført i 1916 som "automobilgarage" av daværende villaeier T. Berset. Vi har ikke undersøkt denne 100 år gamle garasjen noe nærmere, men høyst sannsynlig er også denne verneverdig. Dette er utvilsomt en av de eldste privatbilgarasjene som finnes i Ålesund. Tidlig på 1900-tallet hadde byen særdeles få biler. Garasjen er anlagt i et hjørne av hagen med en vei som elegant svinger seg inn på området fra gata. Både garasjen og veien forteller kommunikasjons- og sosialhistorie.

Vinteren 2014-15 utarbeidet en fagkomité på vegne av Ålesund kommune en oversikt over verneverdige byvillaparker i Ålesund. Kommunen ble da oppfordret til at verdifulle byvillaeiendommer ble integrert i temakart under kategoriene "bevaringsverdig kulturmiljø" og/eller "vær varsom-område". Merkelig nok unnlot Ålesund kommune å ta fagkomiteens innstilling i betraktning i flere tilfeller. På listen blant verneverdige byvillahager som ikke ble tatt med finner vi Øwregata 10a. Hvorfor hagen til naboen Øwregata 5 ble integrert i temakartet som verneverdig mens Øwregata 10a ble utelatt stiller vi oss uforstående til. På faglig grunnlag foreligger ingen forskjell på disse to parkområdene når det gjelder kulturhistorisk verdi. Begge er kort og godt like viktige å ivareta.

I fortettingens navn står nå flere byvillaparkområder i Ålesund sentrum i fare for å bli bebygget. Vi vil sterkt oppfordre Ålesund kommune å få på plass en verneplan som sikrer disse meget verdifulle eiendommene. Blir først én villahage bebygget er det lett å argumentere for at den neste også kan gjentettes. Dette vil etter hvert ikke bare utpine et tettbygd sentrum for grøntarealer, men i særlig grad forringe de kultur- og arkitekturhistoriske kvalitetene i Ålesund sentrum. Kommunen har nå en gylden mulighet til å gi klare signaler om at kjøp og salg av kulturminner ikke gir noen god finansiell avkastning.

På bakgrunn av ovennevnte redegjørelse vil vi sterkt fraråde at det gis tillatelse til å bebygge den verneverdige villahagen Øwregata 10a.

Vi stiller gjerne vår kompetanse til rådighet som faglig instans i denne saken og i forbindelse med andre fremtidige spørsmål som berører Ålesunds særpregede kultur- og arkitekturhistoriske bymiljø.

Med vennlig hilsen

Styret i Aalesund Historielag

Villaen Øwregata 10 med sin villahage Øwregata 10a.

Kopi sendes til:

Riksantikvar Jørn Holme.
Fylkeskonservator i Møre og Romsdal Bjørn Ringstad.
Plan- og bygningssjef i Ålesund kommune Ole Søvik.
Sunnmørsposten v/journalist Hilde Hovik.

PS! Styremedlem Bjørn Jonson Dale reserverer seg mot innholdet i dette brevet.